

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

ZESPÓŁ REALIZACJI

BADAŃ

INTERNET:

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24

00 - 503 W A R S Z A W A

TELEFAX 629 - 40 - 89

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/98/98/98

POZYCJA POLSKI W EUROPIE W ROKU 2000

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Po raz kolejny już badaliśmy społeczne wyobrażenia dotyczące przyszłego miejsca Polski w Europie¹, co pozwala na prześledzenie zmian w postrzeganiu pozycji naszego kraju na tle innych krajów europejskich. Szczególnie interesujące jest określenie odczuwanego dystansu dzielącego nas od państw Unii Europejskiej oraz szans jego pokonania w porównaniu z innymi krajami naszego regionu starającymi się o członkostwo w tej organizacji.

Proces jednoczenia się Europy został zobrazowany jako budowa wspólnego europejskiego domu. Zadaniem badanych było określenie, które kraje będą zamieszkiwać w 2000 roku poszczególne kondygnacje tego gmachu, przy założeniu, że na II piętrze znajdują się najwygodniejsze mieszkania, a na parterze najskromniejsze - o najniższym standardzie². Częstość przyporządkowania danego kraju do określonego piętra pozwoliła na wyodrębnienie trzech hierarchicznie uszeregowanych kategorii państw.

W związku z tym, że badani spontanicznie wymieniali nazwy krajów, w zestawieniu znalazły się państwa postrzegane jako najbardziej typowe dla danej kategorii.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (97) przeprowadzono w dniach 17-23 czerwca '98 na 1103-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

² Pytanie, które zadaliśmy badanym, brzmiało: „Jednoczenie się państw europejskich często określa się jako budowanie wspólnego europejskiego domu. Wyobraźmy sobie, że ten wspólny dom zamieszkiwany przez państwa - narody europejskie będzie zbudowany w następujący sposób: na samej górze, **na II piętrze** znajdują się **mieszkania najwygodniejsze**, najlepsze; na dole, **na parterze** mieszkania najgorsze, **najmniej wygodne**; **na I piętrze** zaś mieszkania **średnio wygodne**, nie najlepsze, ale też nie najgorsze. Jak Pan(i) sądzi, jakie państwa, narody zamieszkiwać będą w 2000 roku na II piętrze, jakie na I piętrze, a jakie na parterze tego wspólnego europejskiego domu? Proszę podać nazwy nie więcej niż 5 państw, które będą mieszkać na II piętrze, I piętrze i na parterze”.

Pierwsza kategoria państw skupia kraje o najwyższej pozycji, innymi słowy te, które stanowią „centrum”, punkt odniesienia dla pozostałych, trzecia - kraje postrzegane jako najbardziej oddalone od centrum, sytuujące się niejako na peryferiach Europy.

Do państw jednoznacznie zaliczanych do pierwszej kategorii, stanowiących trzon zjednoczonej Europy, należą kraje o silnej pozycji gospodarczej i politycznej: Niemcy, Wielka Brytania oraz Francja. W gronie państw, których wysoka lokata rzadko bywa kwestionowana, znalazła się także Szwajcaria (mimo że w ogóle nieczęsto wymieniana przez respondentów), kojarzona zapewne z zasobnością i wysokim poziomem życia.

Do państw, które częściej zaliczano do pierwszej niż drugiej kategorii, należą Holandia, Szwecja i Austria. Co ciekawe jednak, część krajów Unii Europejskiej, takich jak Belgia, Włochy oraz Hiszpania, badani umieszczali głównie wśród krajów drugiej kategorii. A zatem Unia Europejska nie jest postrzegana jako obszar jednolity pod względem poziomu cywilizacyjnego i gospodarczego (były to podstawowe, jak należy sądzić, kryteria klasyfikacji państw do danej grupy).

W drugiej kategorii znalazły się także państwa aspirujące do członkostwa w Unii: Węgry i Czechy. Wśród nich jednak zabrakło Polski, którą w ocenie przeważającej liczby respondentów należy raczej zaliczyć do krajów o gorszej pozycji.

W stosunku do pomiaru z maja '96 Polska została więc zdeklasowana do państw najniższej kategorii. Z dłuższej perspektywy - od roku '92 widoczne jest odwrócenie dotychczasowej tendencji do poprawy prognoz przyszłego miejsca Polski w Europie. Jednocześnie jednak, mimo że zarówno Węgry, jak i Czechy utrzymały się w środkowej kategorii państw, ich pozycja wśród europejskich „średniaków” budzi obecnie więcej wątpliwości niż w ubiegłych latach. Tylko niewiele mniejszy odsetek respondentów sytuował Węgry i Czechy wśród krajów o najsłabszej pozycji niż wśród państw drugiej kategorii. A zatem w ciągu ostatnich dwóch lat pogorszyła się nie tylko przewidywana pozycja Polski w Europie w roku 2000, ale także innych państw naszego regionu kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej. Fakt ten ma zapewne kilka przyczyn - może wynikać ze skrócenia perspektywy dokonywanych prognoz (do roku 2000 pozostało już tylko półtora roku) i związanej z tym bardziej realistycznej oceny możliwości redukcji dystansu dzielącego

nas od „centrum”. Może być również efektem wzrostu świadomości skali problemów i barier, które musimy pokonać, chcąc zostać członkiem Unii Europejskiej, związanego z zapoczątkowaniem negocjacji w tej sprawie i nagłośnieniem problematyki europejskiej w mediach.

Ponadto w ostatnich dwóch latach nastąpiło dalsze pogorszenie się wizerunku Słowacji, która obecnie bardziej jednoznacznie została przyporządkowana do ostatniej kategorii.

Do trzeciej kategorii państw zdecydowana większość badanych zalicza, podobnie jak w latach ubiegłych, kraje byłego ZSRR (w tym Rosję) oraz Rumunię.

Tabela 1 w procentach

Kraje	Wskazania ogółem				Wskazania z podziałem na kategorie											
					I				II				III			
	'92	'94	'96	'98	'92	'94	'96	'98	'92	'94	'96	'98	'92	'94	'96	'98
Polska	68	76	77	69	4	6	4	3	36	49	55	44	60	46	41	53
Niemcy	75	82	82	79	93	95	96	96	6	4	4	4	1	0	0	0
Francja	59	73	73	70	82	85	86	86	18	14	13	14	0	1	1	0
Wielka Brytania	43	61	61	54	84	90	90	91	15	10	9	9	1	1	1	0
Czechy	-	55	61	54	-	5	5	5	-	62	64	50	-	33	31	44
Włochy	34	46	48	50	33	42	46	37	64	56	53	62	3	3	1	1
Węgry	37	50	54	47	3	5	4	4	61	62	60	53	36	33	35	43
Holandia	26	24	42	44	60	47	61	53	39	51	38	46	2	2	1	1
Szwecja	30	45	45	41	70	67	58	56	30	31	41	42	0	2	1	2
Austria	-	-	39	38	-	-	53	56	-	-	46	43	-	-	1	1
Ukraina	11	39	39	37	2	0	1	0	16	17	15	11	82	82	84	89
Rosja	34	47	41	36	1	11	7	8	8	24	21	20	91	66	72	72
Białoruś	-	32	30	30	-	1	1	1	-	13	9	6	-	86	90	93
Litwa	10	32	39	29	1	0	1	1	8	12	14	14	91	88	85	85
Słowacja	-	27	37	29	-	2	1	3	-	49	39	28	-	49	60	69
Hiszpania	-	-	18	22	-	-	13	9	-	-	79	85	-	-	8	7
Rumunia	34	28	23	16	0	0	1	1	2	3	4	5	98	97	95	94
Belgia	-	-	13	16	-	-	42	32	-	-	57	66	-	-	1	2
Szwajcaria	22	30	15	14	82	83	79	79	17	16	20	20	1	1	1	1

Osoby, które nie umieściły Polski na żadnym z poziomów, zapytaliśmy o jej pozycję w Europie w roku 2000. Badani z tej grupy, w przeciwieństwie do tych, którzy uwzględnili pozycję Polski odpowiadając na pytanie otwarte, częściej umieszczali nasz kraj na pierwszym piętrze, a więc w środkowej kategorii (40%, co stanowi 13% ogółu respondentów), niż na parterze, a zatem w ostatniej kategorii (26%, co odpowiada 8% ogółu ankietowanych).

Jeśliby wziąć pod uwagę prognozy wszystkich badanych, a więc zarówno osób, które spontanicznie wskazały Polskę na jednym z pięter, jak i respondentów, którzy zostali o to zapytani, to okaże się, że nasz kraj umieszczano niemal równie często w drugiej, co w trzeciej kategorii (odpowiednio 42% i 45% ogółu badanych).

Opinie na temat przyszłego miejsca w Europie są dość słabo zróżnicowane ze względu na cechy społeczno-demograficzne badanych. Największym optymizmem charakteryzują się uczniowie i studenci, spośród których ponad połowa (zarówno odpowiadających spontanicznie, jak i tych, którzy zostali zapytani o pozycję naszego kraju w 2000 roku) zaliczyła Polskę do państw II kategorii, największymi pesymistami zaś są rolnicy - prawie dwie trzecie spośród nich sytuuje nasz kraj wśród państw o najsłabszej pozycji.

W elektoratach partyjnych najbardziej korzystne prognozy dotyczące miejsca Polski w Europie w 2000 roku formułują potencjalni wyborcy AWS, najmniej pomyślnie - zwolennicy SLD.

Tabela 2

w procentach

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Wskazania dotyczące miejsca Polski w Europie w 2000 roku			
	I kategoria	II kategoria	III kategoria	Trudno powiedzieć
AWS	5	54	37	4
PSL	5	50	42	3
UP	3	45	45	7
UW	7	44	46	3
SLD	2	37	54	7

★

★

★

Przedstawione wyniki wskazują, że odnotowanemu we wcześniejszych badaniach spadkowi poparcia dla wejścia Polski do Unii Europejskiej³ towarzyszy pewne z wąpienie w szanse naszego kraju na szybkie pokonanie czy też skrócenie dystansu dzielącego nas od krajów Unii Europejskiej. Ów wzrost sceptycyzmu dotyczy nie tylko Polski, ale także Czech i Węgier, które wraz z nami ubiegają się o członkostwo w tej organizacji. Można sądzić, że przyczyną spadku optymizmu w ocenie naszych szans na nadrobienie dystansu do „centrum” jest wzrastająca świadomość problemów i trudności związanych z integracją.

Opracowała

Beata ROGUSKA

³ Por. komunikat CBOS „Obecność kapitału zagranicznego w Polsce na tle poparcia dla integracji Polski z Unią Europejską”, czerwiec '98.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Wskazania dotyczące miejsca Polski w Europie w 2000 roku

(%)

	I kategoria	II kategoria	III kategoria	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	42	45	9	1091
Płeć					
Mężczyźni	4	40	48	9	515
Kobiety	4	44	43	10	576
Wiek					
18-24 lat	4	50	40	6	152
25-34	3	41	50	6	192
35-44	3	45	46	5	231
45-54	6	36	48	11	212
55-64	5	39	49	7	124
65 lat i więcej	4	41	36	18	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	42	44	11	406
Miasto do 20 tys.	6	41	47	7	134
od 21 do 100 tys.	2	45	46	7	203
101-500 tys.	7	38	44	11	209
501 tys. i więcej mieszk.	5	44	45	7	140
Region					
Północny	4	45	37	14	128
Zachodni	9	51	32	8	104
Środkowo-zachodni	4	41	51	3	177
Środkowy	4	44	41	11	191
Wschodni	2	44	46	8	119
Południowo-wschodni	4	36	49	12	176
Południowo-zachodni	3	38	52	7	197
Wykształcenie					
Podstawowe	6	39	40	15	339
Zasadnicze zawodowe	3	46	44	7	288
Średnie	3	44	48	4	364
Wyższe	3	31	55	11	100
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	4	42	48	5	80
Prac. umysł. niż. szczebla	4	46	45	5	106
Pracownicy fiz.- umysł.	5	47	45	2	99
Robotnicy wykwalifikowani	3	40	50	7	115
Robotnicy niewykwalifik.	1	49	42	7	48
Rolnicy	3	24	64	9	50
Pracujący na własny rach.	3	48	42	7	56
Bierni zawodowo					
Renciści	4	33	43	20	125
Emeryci	4	45	40	11	198
Uczniowie i studenci	3	51	46	0	59
Bezrobotni	7	37	43	13	95
Gospodynie domowe i inni	5	39	45	11	60
Pracuje w:					
sferze budżetowej	6	41	46	8	110
sekt. państw./publicznym	1	46	46	7	99
sp. własc. pryw. i państwa	3	37	57	3	107
sekt. pryw. poza rolnict.	4	47	44	5	206
prywatnym gosp. rolnym	4	25	64	7	59
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	6	38	46	11	141
201 - 325	4	46	41	8	155
326 - 449	3	36	52	9	178
450 - 599	5	44	46	6	176
Powyżej 599 zł	2	43	48	7	242
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	40	45	11	302
Średnie	3	40	48	8	510
Dobre	5	47	40	8	280
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	30	55	12	63
Raz w tygodniu	4	44	44	9	591
Kilka razy w miesiącu	5	47	40	9	156
Kilka razy w roku	2	39	50	8	183
W ogóle nie uczestniczy	7	37	45	12	98
Poglądy polityczne					
Lewica	3	41	49	6	232
Centrum	5	45	44	6	320
Prawica	4	42	48	6	322
Trudno powiedzieć	4	38	37	20	217